

La cronologia, una eina bàsica per comprendre la història

Celso Calviño Andreu
CP RAFAL VELL. PALMA.

ACTUALMENT la didàctica de les Ciències Socials és molt diferent a la que s'impartia abans. Com tots sabem, aquestes, dins l'educació primària, estan integrades juntament amb les Ciències Naturals dins l'Àrea de Coneixement del Medi Natural, Social i Cultural.

Més concretament, la didàctica de la història, que és una branca de les Ciències Socials, en els darrers anys ha sofert uns canvis molt radicals a causa de la influència que sobre ella han tingut les diferents concepcions i paradigmes de les distintes escoles historiogràfiques. Un punt de partida fonamental a l'hora d'impartir la disciplina històrica és saber quina història ensenyar. A més, juntament amb els enfocaments historiogràfics, els nous corrents constructivistes han donat una capgirada radical a la forma d'ensenyar, Saber com hem d'ensenyar és bàsic.

La Ciència Històrica ha passat de ser una disciplina de caràcter anecdòtic i personalista, això és, de tenir un caràcter descriptiu de fets i personatges molt concrets i famosos a tenir un caràcter explicatiu i més general. Encara que tinguem ben present aquesta premissa quan impartim història al nostre alumnat, tant si és amb un caràcter o l'altre, hem de tenir molt clar la necessitat que hi ha de proporcionar-li unes eines procedimentals per a comprendre la història.

És veritat que el professorat al voler allunyar-se d'aquella història tradicional, memorística i descriptiva, propi-

cia que els currículums en certes ocasions quedin buits de continguts. Altres vegades, les dades cronològiques, els esdeveniments i els fets que són bàsics han estat arraconats i manquen en els currículums.

En aquest article vull fer constar que una d'aquestes eines procedimentals molt necessària dins el camp de les Ciències Socials i més concretament per a la comprensió de la disciplina històrica, és el treballar les categories temporals: abans, després, ara, durant, fa poc temps, molt de temps...; que indiquen simultaneïtat, alternància, successió i duració. Aquestes categories són imprescindibles per a la comprensió del temps històric i per dur a terme una història explicativa i el més allunyada de la simple i tradicional història descriptiva de fets militars o guerrers.

És bàsic que els alumnes sàpiguen, com a primera passa per a la comprensió històrica, si un fet, un esdeveniment, certs canvis estructurals o

conjunturals... que han tingut una importància fonamental i una repercussió més general en la vida de la Humanitat, o més concretament, en la nostra societat, han passat fa molt poc temps, poc temps, molt de temps o moltíssim de temps, i així poder determinar la repercussió que aquest fet té a la societat actual. Cada un d'aquests estats temporals s'ha de situar i integrar dins un marc conceptual cronològic i històric més general i significatiu. L'alumnat té problemes en la concepció i interiorització d'aquests conceptes de temporalitat, per això cal treballar-ho.

Hem de diferenciar entre temps cronològic i temps històric. El primer fa referència a dates molt concretes i el que fa és ajudar l'alumnat a situar, ordenar i organitzar; mentre que el temps històric explica, que com hem esmentat abans és un dels objectius principals de la didàctica de la història. Indubtablement, per arribar a la comprensió del temps històric és necessari treballar amb l'alumnat la comprensió del temps personal o quotidià, seguidament treballar el temps cronològic i posteriorment arribar a treballar amb el temps històric.

El temps personal fa referència a les activitats lligades al propi alumne, que poden ser: quan s'aixeca, quan va a l'escola, quan surt al pati, abans o després de dinar...el temps cronològic fa referència a les dates: dia, mes, any, segle...per arribar a les eres, edats, períodes...Es pot dir que les eres i les perioditzacions són la frontera entre el temps històric i el cronològic.

Ara bé, des del punt de vista constructivista de l'aprenentatge significatiu convé lligar els fets concrets o conceptes amb altres unitats incloïdes o preconceptes. Els fets, per ser significatius, han d'estar interconnectats. Una data concreta és molt abstracta i difícil de relacionar amb altres dates. Això fa poc significativa la seva com-

prensió sinó la relacionam amb altres predates de forma que al relacionar-se s'integrin dins una xarxa conceptual formada pels preconceptes de mesura temporal i els nous que s'han après.

Una de les activitats per veure la comprensió conceptual del temps que tenen els nostres alumnes ho férem a començament de 5è nivell (primer nivell del tercer cicle de l'Educació Primària) amb una sèrie de preguntes molt generals però que ens donaren una idea molt clara de com ho entenen. Abans de passar aquestes activitats únicament els informàvem de que havien de veure i comprendre la vida de la Humanitat com un procés molt llarg comparat amb la llargària temporal de la nostra vida.

La pregunta consistia a escollir per opcions, segons el grau de temporalitat, quatre personatges històrics representats en un foner baleàric, un soldat romà, un pagès musulmà i un astronauta. Havien de triar quin era el que ocupava la primera opció (primera periodització històrica), quin la segona, quins la tercera i la quarta. Com podem veure en el requadre, la majoria adoptaren com a primera opció el foner talaiòtic, però n'hi va haver un bon nombre que es va equivocar amb el soldat romà, en canvi les equivocacions entre el pagès musulmà i l'astronauta foren relativament poques. Així i tot, aquest exemple ens demostra que s'ha de treballar aquestes grans perioditzacions per comprendre i centrar-nos de forma concreta i perfecta en la història de Mallorca.

	1ªopció	2ª opció	3ª opció	4ªopció
Foner talaiòtic	36	9	3	1
Soldat romà	11	30	8	0
Pagès musulmà	2	7	36	4
Astronauta	0	3	2	44

Una altra activitat era donar una bateria de fets, esdeveniments, invencions...i etiquetar-los amb un ítem: molt poc temps, poc temps, fa temps, bastant de temps, molt de temps i moltíssim de temps. D'aquests ítems n'hi havia quatre de molt clars - cada un dels extrems -, però dos (fa temps i bastant de temps) eren molt relatius i podien donar peu a equivocacions quan un fet era molt clar per situar-lo en poc temps o molt de temps.

L'activitat era:

Investigació didàctica.		
Primer nivell del Tercer Cicle de l'Educació Primària.		
NOM:	DATA:	Núm:
PENSA i ESCRIU segons consideris correcte.		
Molt poc temps - Poc temps - Fa temps - Bastant de temps - Molt de temps - Moltíssim de temps-		
La invenció de la televisió		
Els primers cotxes		
La construcció dels talaiots		
La venguda dels musulmans a les Illes Balears		
La construcció d'edificis de gran pisos		
L'ús quotidià del gas i el petroli		
La invenció del telèfon		
El primer ús de l'escriptura		
La conquesta de Mallorca per Jaume I		
La invenció de la radio		
L'arribada a la Lluna		
La invenció del carro		
L'arribada dels romans a Mallorca		
La construcció de les piràmides d'Egipte		
La invenció dels ordinadors		
La pràctica inicial per les persones de l'agricultura i la ramaderia		
El viure a castells		
El descobriment dels antibiòtics		
La invenció dels primers avions		

Les conclusions de les diferents respostes han estat molt interessants:

Respecte a la dominació musulmana de Mallorca, veim que un 65% contesta de forma correcta mentre que un 27% dona una resposta una mica ambigua ja que empra la noció "*bastant de temps*", quan la correcta és "*molt de temps*". (Fig. 1)

Sobre les respostes d'un fet històric molt concret, l'arribada a Mallorca de Jaume I, veiem que contesta correctament només un 62% mentre que ho torna a fer de forma ambigua un 23%, i un 15% ho fa de forma incorrecta i empra el "*molt poc*" i "*poc temps*". (Fig. 2)

El tema referent a la invenció del telèfon té molta més dificultat comprensiva ja que si hem de respondre correctament diríem que fa "*molt poc*" i "*poc temps*",

mentre que veiem que contesta "*molt poc temps*" tan sols un 6% i "*poc temps*" un 21%. Si ho comparam amb les anteriors podem deduir que saben identificar temporalment els esdeveniments i els fets molt antics més que els moderns. (Fig.3)

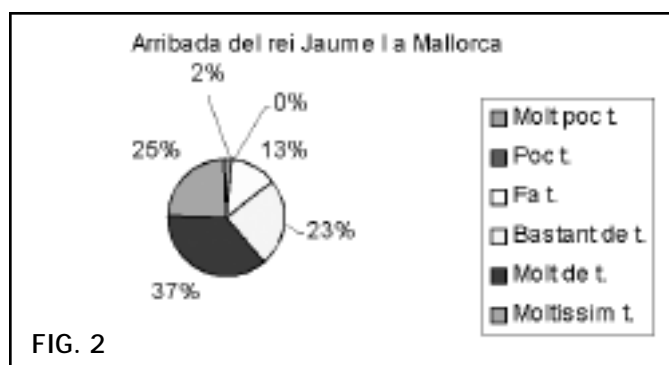
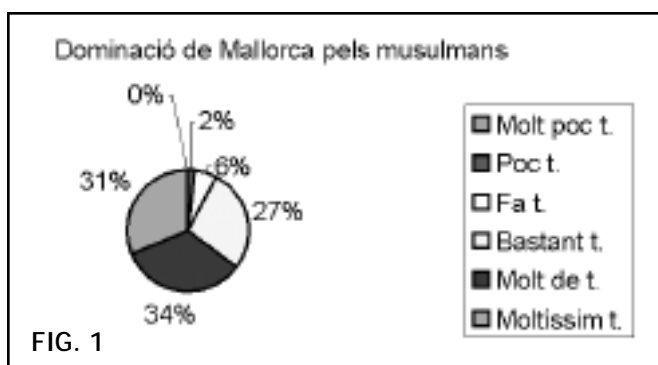
Quant a la invenció de l'escriptura, són un 60% els qui responen correctament mentre que el 40% restant es pot donar per incorrecte. (Fig. 4)

Un altre fet molt recent en el temps és la invenció de la TV. Veim que tan sols un 4% contesta correctament. (Fig. 5)

El temps de la construcció de les piràmides és una de les preguntes millors contestades encara que la resposta més correcta era "*moltíssim de temps*", cosa que han contestat un 53%, i "*molt de temps*" un 27%, veiem que encara hi ha 20% que no ho enquadra de forma correcta. (Fig. 6)

L'arribada dels romans és contestada correctament per un 69% i de forma més relativa per un 21% mentre que contesta de forma incorrecta solament un 10%. (Fig. 7)

A la pregunta sobre el primer viatge a la Lluna, contesta de forma correcta solament un 50%, de forma relativament correcta un 16% mentre que la resta ho fa de forma incorrecta. S'ha de dir que els ítems "*fa temps*" i "*bastant de temps*" són

mals d'entendre per l'alumnat de cinquè nivell d'Educació Primària. (Fig. 8)

La invenció dels ordinadors s'havia de contestar de forma correcta solament amb l'ítem de "molt poc temps" ja que ells saben que constantment, a causa de la seva modernitat, sofreixen modificacions dia a dia. (Fig. 9)

Per acabar, hem de dir que no s'haurien de donar per sabuts i assimilats molts de conceptes temporals, quan aquests no han estat apresos de forma real i significativa per part de l'alumnat. Un dels objectius que ens hem de plantejar és que els alumnes han de recordar les nocions temporals més bàsiques i saber aplicar-les en cada activitat de treball històric i marcar-nos un altre objectiu que crec molt important i és que l'infant necessita interioritzar uns conceptes temporals que li serveixin com a eina "ordenadora" per comprendre la història. •

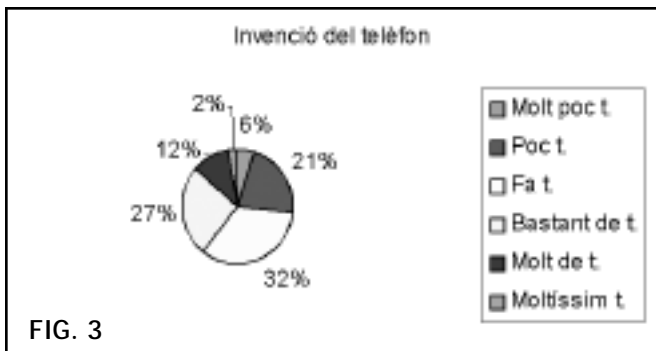

FIG. 3

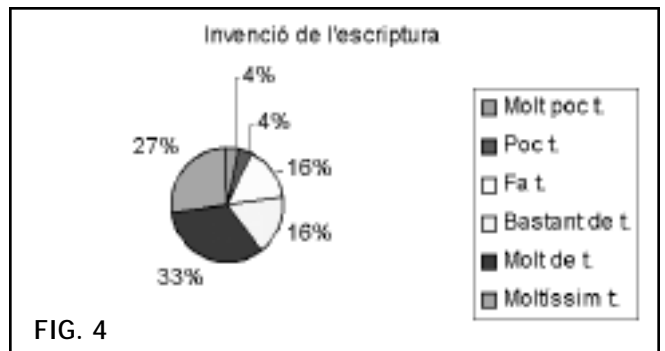

FIG. 4

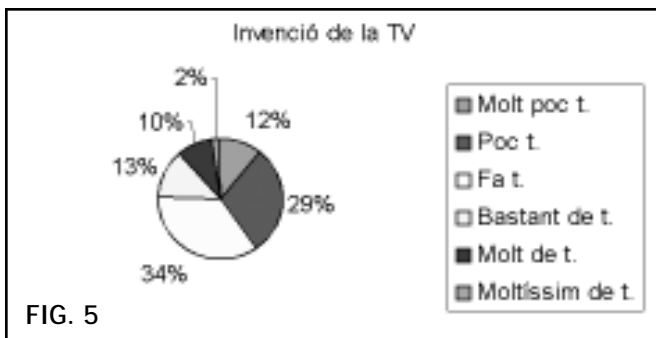

FIG. 5

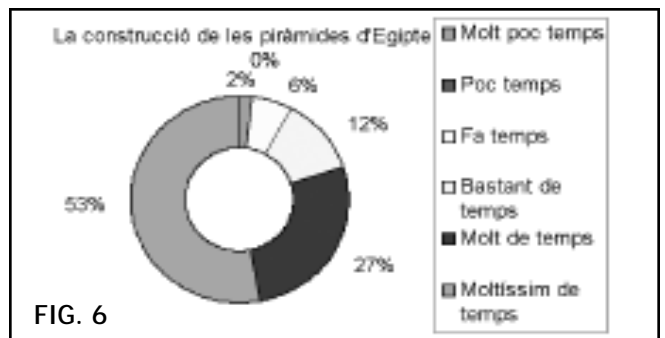

FIG. 6

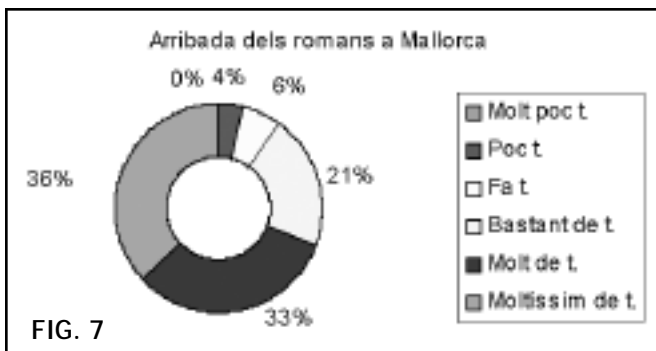

FIG. 7

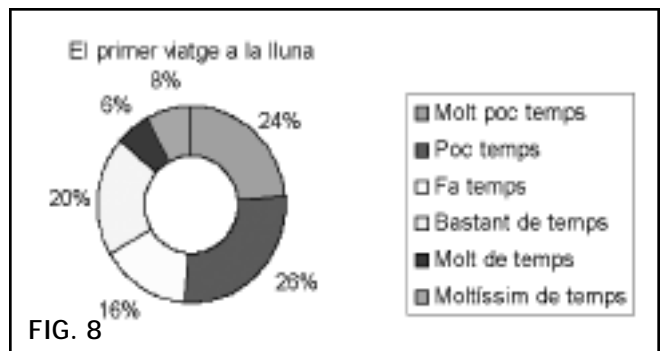

FIG. 8

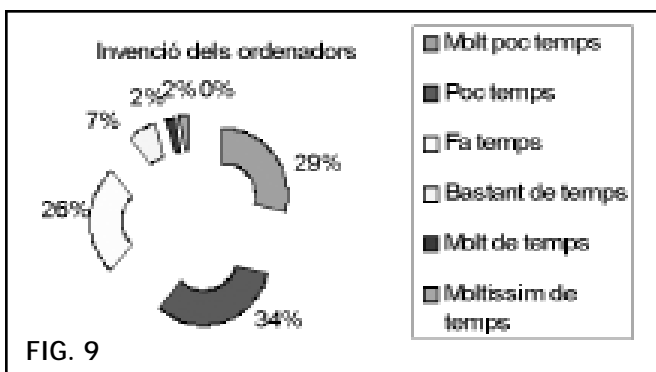

FIG. 9

